

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Præcluditur alterum aliorum effugium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

Centuriones, qui sciunt modum disponendi defensionem, atque agendi, quo certo v.etur omne incommodum, omnisque jactura, sed eum modum reprobant plerique alii, & incumbunt verbo, ac opere in alium disponendi, ac agendi modum, per quem speratur incolumitas Civitatis, licet cum aliquo incommodo, & jactura. Centuriones illi duo, quia vident Civitatem esse perdendam, nisi & ipsi cooperentur posteriori huic defensionis modo, cooperantur illi de facto, & dimitunt quod erat optimum factum ob solutem, proptereaque voluit ob solutem a Deo, & a Rege suo ex eadem suppositione. Omittunt itaque, & exequuntur cum laude per accidens, quod omittitur, & quod exequi erat illicitum per se. Hoc profecto non est reddi licitum per solam reflexionem, supra sensum aliorum, conjunctam cum aequitate & equalitatis onerum, quod erat, & adhuc est illicitum ex propria operantis sententia, sed est mutari statum rei per realem aliorum operationem dependentem a contraria eorumdem sententia. Unde illa, quae dicebatur superordinatio Regis temporalis, nil est aliud, nisi expressio quaedam conditionis, seu exceptionis inhibita in praemissa ab eodem iussione, atque subintellecta universaliter in omni prudenti mandatio, nempe ut non observetur mandatum prout sonat absolute prolatum, si ex tali observantia, ob incidentem utcumque circumstantiam, subsequatur praevideatur inconveniens contrarium intentioni iubeatis, cujus inconvenientis vitatio merito praevaleret in voluntate eius efficaciter, atque ejusmodi sunt circumstantia, & inconvenientis, qualia ibi describuntur. Hoc autem nil habet commune cum tenestra. Quia differimus de discrepantia opinionum circa vim legis nil variante statum rerum, & exitum operationis pertinentis ad unumquemque juxta opinionem, ac intelligentiam propriam ipsius. Quo quidem in genere operationum nullus, nisi stultus Rex superordinaret, seu superpermitteret, ut suborta diffensione circa voluntatem eius, non id quisque exequeretur, quod certo sciret, aut utcumque crederet iustum ab eo fuisse, sed prout reputarent quidam alii, qui sciuntur, aut creduntur eatenus decipi, nec tantae sunt auctoritatis, ut ob eam debeat quisque, aut etiam possit recedere ab opinione, ac intelligentia propria. Hoc enim nil esset aliud reipsa, uti considerantur facile patet, quam superordinare, seu supermittere, ut ab unoquoque credantur non decipi, qui, & quatenus creduntur, & dum creduntur, & non possunt non credi esse decepti. Constat itaque certissime per eum philosophandi modum vitari minime posse necessitatem, & usum libertatis opinandi in utramlibet partem, rebus quoad intellectum eodem modo se habentibus, ut licitus esse possit usus opinionis minus probabilis.

*Præcluditur alterum aliorum
effugium.*

ART. CXLIX. Facilius, & paucioribus demonstrari potest insufficiens pro eodem scopo, recursus ad distinctionem opinionis speculative, & practicae. Dicunt auctores, qui nituntur hac distinctione, eum, qui tenet opinionem assertivam obligationis aliquid agendi, vel omittendi in abstracto, seu sub terminis universalibus, posse retenta ea opinione concipere nihilominus dicta-

Pars II.

men particulare negativum obligationis illud idem agendi, vel omittendi hic, & nunc, atque ita nullum seu agendo, seu omittendo committere peccatum. Quia videlicet universalis illa opinio assertiva est cognitio speculativa, seu speculative practica, & fertur ad objectum secundum se in abstracto, & prout denudatum a circumstantiis individualibus, quae vulgo denotantur per particulas hic, & nunc, dictamen verò particulare negativum est cognitio practica, seu practice practica, & fertur ad suum objectum in concreto, & prout affectum circumstantiis individualibus, atque pronunciat de illo prout hic, & nunc. Inter affirmationem autem, & negationem usque adeo invicem dissidentes quoad modum tendendi, & quod caput est, quoad objectum partialiter re ipsa diversum, nulla est contradictio, nulla est impossibilitas mutua. Notum siquidem est ex summo, de conceptu contradictionis, atque in ea fundata impossibilitatis esse, ut propositiones invicem contradictoriae, & impossibiles sint de eodem secundum idem, nempe, & realiter, & formaliter. Argumento praeterea est ejusdem inter eas cognitiones diversitatis, quod in opinionibus ejusmodi universalibus praecipue laudatur, ac vituperatur ingenium, in dictamine verò particulari iudicium potius. Accedit id quoque minime contemnendum, viros timoratae conscientiae, & doctos, atque perspicaces, nec paucos, nec raro tenere tanquam veras, & docere opiniones aliquas rigidas in materia etiam gravi, quas tamen non opere complecti causari aliud esse opinari in genere, aliud operari, & arbitrari hic, & nunc. Et quod videtur perinde valere pro puncto doctrinae, viri etiam doctissimi, simul ac Sanctissimi, uti vidimus supra circa S. Augustinum art. 127. & observavi pluries in D. Thoma, aliisque summis Doctoribus, ita nonnunquam tradunt doctrinas severiores, ut tamen oppositas benigniores, seu laxiores sub eodem contextu sermonis dicant, aut clare indicent esse probabiles, hoc est, deducibiles in opus absque peccato.

ART. CL. Hæc evadendi ratio evanescit, si conclusis vocum ambagibus res ipsa consideretur. Certum est propositionem universalem assertivam, & particularem negativam, aut è converso esse invicem contradictorias, & impossibiles in eodem intellectu, quaecunque demum sit earum materia, seu objectum, dummodo sint de eodem secundum idem, nullumque intercedat discrimen, praeterquam aliam descendere ad individuum, & circumstantias purè individuales, ac materiales determinatè, aliam abstrahere ab eisdem determinatè sumptis, sive propterea altera dicatur speculativa, aut speculative practica, altera practica absolute, aut practice practica, sive quovis alio modo denominentur, de quo nil curandum est. Quia quod ad rem ipsam attinet, tam sunt contradictoriae istae duae: Omne mendacium est illicitum semper, & pro semper, tum respectu mei, tum respectu quorumvis aliorum; hoc mendacium hic, & nunc est mihi licitum, aut cuiquam alii; quam sunt contradictoriae istae aliae duae: Omnis triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis: hic triangulus in individuo non habet tres angulos aequales duobus rectis; vel omne animal rationale est admirativum: Hoc animal rationale in individuo non est admirativum. Manifestum igitur est datam distinctionem practici, & speculativi, & alia ejusmodi qualiacumque vocum involucria nil ad hoc conferre posse, ut, retenta ab aliquo opinione universaliter assertiva obligationis

G 4

ad

ad aliquid, subinducatur nihilominus in ejusdem intellectu dictamen particulare negativum ejusdem, ad illud idem, obligationis; atque diversitatem quoad modum tendendi, & quoad objectum in hoc præcisè consistentem re ipsa, quod altera cognitio sit universalis, & abstractiva, altera particularis, atque individualis, usque adeo non tollere contradictionem, & mutuum impossibilitatem cognitionum, ut potius sit de conceptu veræ, ac propriissimæ contradictionis diversitas talis cognitionum, ut vulgò est notum ex summis, & nec expedit, aut decet, ut hic amplius exponatur.

ART. CLI. Quod addeatur de experientia, seu praxi virorum doctrina, & probitate præstantium, nil metangit. Quia ego non contendo auctorem sententiarum rigidioris non posse absolute uti absque peccato sententia opposita benigniori, quæ aliqui sit probabilis, sed tantum non posse retenta pro tunc ea sententia rigidiori, seu in sensu composito illius. Similiter nec dico existimantem unam partem contradictionis esse veram, non posse simul reputare absolute probabilem oppositam partem contradictionis, sed tantum non posse talem reputare respectu sui, quatenus taliter opinantis actu juxta nuper dicta art. 145. Addo, si prædictis, vel aliis qualibuscunque circumstantiis, aut exemplis fieri posset, ut qui tenet opinionem universalem affirmativam obligationis ad aliquid, posset nihilominus absque ullo peccato nolle id unquam exequi pro ulla particulari opportunitate operandi, quin recederet ab ea sua opinione, seu in sensu composito illius; eo ipso talis opinio, omnesque tales opiniones essent falsæ, frustraneæ, & quibus nemo conficius ejusmodi doctrinæ assentiri posset tanquam veris. Quia propositio universalis, quæ in nullo sibi substantiæ individuo verificatur, est falsa, & frustranea, quæ dicitur, necesse esse sic, vel sic operari, qualiter nunquam necesse erit operari; ac proinde qui hoc censet esse verum, non poterit illi propositioni assentiri, eidemque sermo, & ex animo adherere tanquam veræ. Adherere, inquam, absolute, & sine restrictione, seu conditione auferente conceptum simpliciter opinantis, & reddente ridiculam, ac frustraneam doctrinam taliter opinantis. Si enim quis diceret, ego opinarer, vel distorere concipiendo, opinor, eos, qui tenentur ad officium divinum, eo ipso obligari, ut attendant ad verba, & sensum verborum, nisi adesset in contrarium auctoritas plurimum. Doctorem, aut talis textus, aut talis ratio; patet, quod verè non teneat opinionem assertivam eius obligationis, sed potius oppositam. Nos autem de opinanti absolute, & consideratis omnibus, quantum fieri potest, rationis, & auctoritatis hinc & inde momentis, atque ad hoc ipsum genus opinionum diriguntur commemorata modo eversiones, & distinctiones inter speculationem, & praxim. Quas eversiones, cum constituerit, esse vanas, ac insufficientes; Concluditur demum, necessariam omnino esse, uti jam dicebam, aliquam libertatem, ac indifferentiam opinandi in utraque libet partem, ut aliquando liceat, tum uti opinione minus probabili, & minus tuta, tum agere contra propriam præconceptam prius opinionem universaliter affirmativam obligationis ad aliquid.

Videndum jam superest de ejusdem libertatis, ac indifferentiæ sufficientia ad hoc utrumque.

* *

An, & quatenus sufficiat libertas opinandi pro usu licito opinionum probabilis contra priorem, propriam etiam cuiusque, opinionem?

ART. CLII. **M**aximi imprimis momenti esse pro sedanda, magna saltem ex parte, tota ista contentiosissima controversia de usu licito opinionum, distinctionem superius à me observatam, & quam doleo me non invenire expressè notatam apud auctores communiter, inter opinionem evidentem, atque omnino indubitantem, seu probabilem, seu minus probabilem, & opinionem non ulque deipatenter, seu probabiliorem, seu minus probabilem, sed cuius, seu superioritas, seu inferioritas, aut infra oppositam sit aliquouque dubia, obsecra, & anceps. Hujus distinctionis, nec ego olim meminisse in illa mea, hac de re, quaestione, & ratio, ob quam nil de ea sollicitus fuimus, credo hæc fuit. Quod nimirum quaestio de usu licito opinionum unice, vel certe præcipue respiciet opiniones, quæ tanquam probabiles circumferuntur apud auctores classicos, & approbatos, ac laudatos communiter, ita ut agnoscantur probabiles ab his etiam, à quibus rejiciuntur tanquam falsæ. Inter ejusmodi autem opiniones, tamen si quælibet earum sint suis oppositis probabiliore, aut minus probabiles re ipsa, idque videatur esse certum juxta principium Divi Thomæ superius à nobis præmissum de necessaria inæqualitate mutua quorundam libet invicem dissimilium, nullæ tamen sunt, quarum major, vel minor probabilitas, seu excessus, vel inferioritas probabilitatis supra oppositam opinionem sit indubitata, & evidens, ac facile pervia. Opinio enim, quæ tanta hujusmodi conspurcitate est verisimilis, aut minus verisimilis, non amplius dici solet probabilis, sed quæ est ita verisimilior, dicitur certior, & quæ est eodem modo minus verisimilis dicitur improbabilis; & hæc siquidem sit restrictiva dicitur scrupulus, seu nimium scrupulosus, live rō sit laxativa dicitur parum tuta, aut propterea tanta in conscientia; & utralibet sub aliqua ejusmodi censura excluditur à gradu probabilitatis. Hæc igitur effectum est, ut etiam plerique omnes scriptores alii eō sensum ferantur, ut dum agunt de usu licito opinionum probabilitatis, perinde dissertant, atque si nullæ prorsus essent opiniones, quarum excessus, aut inferioritas probabilitatis comparatione oppositarum opinionum sit evidens, atque omnino indubitata, aut apud omnes, aut apud plerumque, aut apud unumquemque. Pauci verò quidam alii debigunt, quod nonnullas potissimum opiniones, quarum excessus verisimilitudinis super opiniones oppositas est, aut (quod perinde apud unumquemque valet) videtur sibi evidens, ac prorsus indubitatum. Et hæc opiniones ejusmodi ulque ad eō patenter præsentantes oppositis sint re ipsa paucæ intra vastum totius Theologiæ moralis ambitum, dum tamen ad ea, tanquam ad exemplaria, mentis aciem restringunt, ad quæ respicientes de universo opinabilium genere, quod latissime patet, quamplures species, ac gradus valde invicem inæquales sub se complectens, pronunciant, ac si in unaquolibet opinionum con-